

*Tomas Izagirre Garate Eskolanekua*  
*Ermua, Bizkaia (1918-2008)*

Aurkibidea

**Biografia**

Ermuko Erdikaleko “Erleta” etxean, “Eskolanekua” modura ere ezagutua den etxe karratuan, jaio zen 1918an. Franzisko zuen aita eta Eskolastika ama; haiek izandako 6 seme-alabetatik gazteena izan zen Tomas. Eskolara ikastera plazara bertara joan zen eta gurasoek ikasketak eman guran Eibarrera bidali zuten. Gerora, kantuari jarraituta edo, “ ...estudiak ikasitzera Salamankara bidaldu.” Hantxe amaitu zituen goi-mailako Ginekologia ikasketak; karreradun lehen ermuarra izatearen ohorea berea da. Eibarren jardun zuen ginekologo bezala, harik eta jubilatuta zen arte. 17 urterekin soldadu joan zen gudari gisa, gerra irten zenean. Elkarrikketa egin zitzaionean garbi-garbi gogoratzen zituen ume eta gaztetako gertaera asko. Euren aita Franzisko, alkate izandakoa, gizon jakintsu eta ikasia zen, aurreratua sekula eta inon egon bada, eta bere sasoiaren aurretik joan zena; Felix anaia, berriz, aparteko pilotaria. Bien gaineko gogorapen eta anekdota ugari kontatu zituen. Euskalkia: ermuarrera. Erdaraz bizitako kontuez hitz egitean, hizkuntza horretara jotzen du; ume eta gaztetako oroitzapenak, berriz, hikan dakartza.

# Zintak

## ERM-024

- **Proiektua:** Ermuko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Belar Errasti, Ekhi - Gonzalez, Esti
- **Data:** 2007-05-04
- **Iraupena:** 72 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Emalea:** Gonzalez, Esti

## ERM-029

- **Proiektua:** Ermuko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Esti
- **Data:** 2007-06-04
- **Iraupena:** 88 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin
- **Emalea:** Gonzalez, Esti

## ERM-031

- **Proiektua:** Ermuko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Esti
- **Data:** 2007-07-20
- **Iraupena:** 85 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Emalea:** Gonzalez, Esti

## ERM-032

- **Proiektua:** Ermuko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Esti
- **Data:** 2007-07-20
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Emalea:** Gonzalez, Esti

# Pasarteak

## 1. Berogailu zentraldun etxea

- **Erref:** ERM-029/002
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 00:01:13. **Bukatu:** 00:04:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Beste aurrerapen batzuk
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

### Laburpena:

<p>Ostatua izandakoa ei zen beren jaiotetxea. Ateak nolakoak ziren. Armairu baten ikatz klase diferenteak egoten ziren. Berogailu zentrala zuten 1931rako, hori zuen inguruko etxe bakarra.</p>

## 2. Jangelako armairua eta ezkaratza

- **Erref:** ERM-029/003
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:04:40. **Bukatu:** 00:06:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

### Laburpena:

<p>Jangelan armairu handi bat zegoen mahaiko gauzekin. Sukaldean ekonomika eta abar. Trastetegiaren deskripzioa.</p>

## 3. Trastegia kortan

- **Erref:** ERM-029/004
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:08:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

### Laburpena:

Ate aurrean zegoen leku batean udako afalosteetan-eta tertulia egiten zuten. Peoran, "korta" esaten zioten lekuan, trasteak egoten ziren.

## 4. Urreztatutako ezkurra eskilaraburuan

- **Erref:** ERM-029/005
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:08:35. **Bukatu:** 00:10:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

### Laburpena:

<p>Eskaileraburuan urreztatutako ezkur metaliko ikusgarri bat zegoen. Salan musikari famatuen estatua txikiak. Ilargiaren egoera ere markatzen zuen erlojua. Josteko lekua.</p>

## 5. Sala handia

- **Erref:** ERM-029/006
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:10:38. **Bukatu:** 00:11:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

### Laburpena:

<p>Plazara ematen zuen sala handiak. Aitak esperimentuak egiten zituen elektrizitatearekin eta abar. Ikusgarria ei zen saloia.</p>

## 6. Eztabaida gogorrek afari orduan

- **Erref:** ERM-029/011
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:24:32. **Bukatu:** 00:27:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

### Laburpena:

Neskameak ere familiarekin jaten zuen. Anaiek eztabaida handiak izaten zituzten. Aitak ukabilaz mahaia jotzen zuenean, denak isil-isilik.

#### Transkripzioa

-Ba etortzen zan (aita) trenian zazpitterdietan eta zortzirak arte pare bat txikito hartuko zittuan. Zortzietan "el padre era así, como un coronel", puntual-puntual, hamabi lagun. Gure aittak euki dau..., geunkazen kriadia orduan, ta ez eban, sekula ez dau permitidu gure aittak kriadia ta bestiak aparte zertzerik, jaterik. Geurekin danak jaten eban, beti, hortan demasa izan da. Harek danak igual, etxequak danak igualak gara hamen. Hamen jartzen zan [mahixa] haundi bat, ni eskuman amakin, ezkerrian beran zera, beran arrebía. Ta gero tia Luisa, ha a su cuenta ibiltzen zan ha, ha zerbídu ta bestia ta ibiltzen zan. Bera ibiltzen zan, Tia Luisa ez zan jartzen jeneralian. Jeneral orduan pasatzen zan, ekin otsen, "gaur makinia" ta ez dakit zer eta hau eta bestia. "Keba!, harek ez jok (etxok) euki ta", ez eta..., diskusiñua ta. Gu txiki-txikixak orduan eta billurretan. Ta sarrittan pasatzen zan, berotzen zian eta gure aittak laga eitten otsen diskutitzen, laga eitten otsen. Baiña legatzen zan momentu bat, eta gure ama, itxuria..., neri hori akordatzen (j)ata zeu ikusten zaittuten moduan ointxe. Holan eitten otsan: "Patxiko -holan eitten otsan aittari, Francisco zan, ta ama Eskolastika-. Ta "Patxiko", holan eitten otsan eta. Raaa, boum! joten eban eta "ala, jarri danok!". Da! Jota sillia be apurtu eitten eben ipurdixakin; jartzen zian, e. Akabo diskusiñua. Amak ikusten ebanian beroeigi..., joten bahaut eta bestia ta; badakizu, sasoia eukiko eben orduan hogetaka urtiak, hogeta hamar edo ta. Mekauben hango..., mekaubenak be igual eta. Gure aittai ez jakon (etxakon) gustatzen hori, maldiziñoka sekula be ez, sekula ez dau bota maldiziño bat harek. Eta, dra!, eta gure amak, edarto, silencio, buu... Ni txikixa orduan eta billurretan anaiak burrukan eingo dabela euren artian eta, ez dakizu? Billurretan eta zerian eta. Bueno. Ni, sarrittan bero-bero einda, eta bueno; "emoten baduat arpegiko bat" ez dakit zer eta. Baten akordatzen naiz Arantxan aitta jaiki ta: "emoidak eta". Ene!, ni estu ta. Joan amari esaten moduan eta. Amak "Patxiko, zer?" Dra! jo eban eta, "jarri hamen, danok". Jarri zian bixak eta. Silencio. Gero ekin etsen pixkat berbetan, baiña...

## 7. Aitak izebari esandako esaldi barregarria

- **Erref:** ERM-029/012
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:27:02. **Bukatu:** 00:27:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Oso barregarria ei zen aita. "Hi monja izan bahitzan, hi priora, eta mojak goseak, eta hi sabela beteta" esan zion behin aitak izebari.

## 8. Ama eta anaien piano eta biolin kontzertuak

- **Erref:** ERM-029/013
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:27:52. **Bukatu:** 00:29:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Kultura » Musika

**Laburpena:**

Afaldu ondoren, gora igo, amak pianoa jotzen zuen eta anaiek biolina. Kontzertuak ematen zituzten; eta bera, mutiko txikia, lurrean jarrita, entzuten.

**Transkripzioa**

-Después [...]. Gero zan obligaziñua danak bazkaldu ta, edo afaldu ta kafiatesnia hartzera, jeneralian, danak kafietasnia hartzera. Honek nausixak igual kafia hartzen eben bakarra, Estebanek eta nere anai nausixak igual kafetxua hartzen eben, bere kopatxo batekin igual eta. Hartzen eben eurak eta bueno. Ha akabatzen zanian, lelengo pixura ez, komedorera, ama jartzen zan pianuan, ta Jemenen aitta eta gure aitta bioliñakin. "Y a tragar todos los Beethovenes y todos los Rigolettos y toda la pesca allí". Ni lurrian jarritta, makiña bat bidar, ene!. Rigoletto eta zenbat bidar neuk bakarrik kantau dittuten. Entzun eta entzun eta entzun hantxe. Klaro. "Y nada, despues ya cuando terminaba, bueno, akabatzen zan eta ya nausixak ya beratzirak, urtetzen eben beste pixkatian eta beste kafetxo bat hartu ta etxera segiduan gero. Goixao jaiki bihar izaten zan eta. Hori izaten zan gure..., jeneralian, jeneralian bizixa.

## 9. Aitak sekula berba txarrik ez amari

- **Erref:** ERM-029/014
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:29:00. **Bukatu:** 00:31:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

**Laburpena:**

Harrigarria egiten zaio oraindik ere konturatzea aitak ez ziola sekula ahotsik jasotzen edo berba txarrik esaten amari. Egundoko errespetua. Oso barregarria ei zen, gainera, eta gauean zeharo aldatzen ei zen.

## 10. Ama hilzorian pulmoniaz

- **Erref:** ERM-029/015

- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:31:28. **Bukatu:** 00:34:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

**Laburpena:**

Amak pulmonia harrapatu zuen berak hiru urte zituenean. Don Sabino medikuak iragarri zuen hiltzeko arriskuan zegoela. Orduan Bilboko mediku famatu batengana jotzea erabaki zuten.

## 11. Bilbotik medikua ekarri

- **Erref:** ERM-029/016
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:34:49. **Bukatu:** 00:36:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

**Laburpena:**

Diaz Esperanza zen medikua. Bilboko Casinoan aurkitu zuten eta taxian ekarri zuten Ermura.

## 12. Ama osatu

- **Erref:** ERM-029/017
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 00:36:50. **Bukatu:** 00:41:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

**Laburpena:**

Etxean urduri zeuden zain. Gizonkote bigoteduna, errespetua sartzen ei zuen. Medikuak agindu eta esandakoak. Osatu egin zen ama. Bazkari handi batez ospatu zuten.

## 13. Aitak egindako txabola ortuan

- **Erref:** ERM-029/019
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:43:50. **Bukatu:** 00:45:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

**Laburpena:**

Aitak ez zeukan bizitza sozialik, beti etxean bere esperimentuekin. Ortua zuten. Txabola egin zion aitak berari estudiatzeko. "Arposuetatik" pasatzen zuten erreka.

## 14. Ureztatzeko sistema automatikoa

- **Erref:** ERM-029/021
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:47:18. **Bukatu:** 00:48:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

### Laburpena:

Ortua zuten eta denetik hartzen zuten. "Ortulauek", ('hortelanos') zaintzen zuten, andre-gizon batzuk. Ureztatzeko sistema automatikoa ipintzen lehena izan zen aita.

## 15. Aitak egindako erlojua

- **Erref:** ERM-029/023
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:52:15. **Bukatu:** 00:52:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

### Laburpena:

<p>Hamabost urterekin aitak egindako erlojua. Zilarrezko ogerlekoekin egindako engranajeak.</p>

## 16. 'Radio París' entzuten

- **Erref:** ERM-029/024
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:52:50. **Bukatu:** 00:56:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Aparatuak, objektuak

### Laburpena:

<p>Galenazko irratia egin zuen aitak. Mendian zuen antena. <em>Radio Par&iacute;ute;s</em> entzuten lehena estatuan. Gutun bidezko harremana irratia-aren zuzendariarekin eta abarrekin.</p>

## 17. Valentziako artzobispoa etxean

- **Erref:** ERM-029/025
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:56:06. **Bukatu:** 00:57:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Kultura » Musika

**Laburpena:**

Valentziako artzobispoa Urberuaga etortzen zen urak hartzera, eta jakin zuenean familiak biolina jotzen zuela, etxera etorri zitzaien. eskaileraburutik entzun zuen kontzertua.

**18. 17 urterekin gudari**

- **Erref:** ERM-029/027
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:58:25. **Bukatu:** 01:02:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Lanbideak » Trenbideko langileak

**Laburpena:**

Frankistek irratia errequisatu zietenean, pena handia hartu zuten. 17 urterekin soldadu gudariekin. Aita trenbideetako kargu altua zen, errepublikarekin kolaboratu zuen. Bera familia despeditzera Ermura frankistak sartzeaz zeudenean.

**19. Aitak ihesi egin nahi ez**

- **Erref:** ERM-029/028
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 01:02:00. **Bukatu:** 01:03:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

**Laburpena:**

<p>Aitak ez zuen ihesi egin nahi izan frankistak herrira sartu zirenean. Zortea izan zuen, trenbideko langileak militarizatu egin zituztelako. Bestela garbitu egingo ei zuten. <em>El Liberal</em> eta beste egunkari batzuk irakurtzen zituen. Gizon aurrerakoia.</p>

**20. Aita Ermuko alkate**

- **Erref:** ERM-029/029
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 01:03:55. **Bukatu:** 01:06:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » Gerra aurea » 1914-1923: Monarkia

**Laburpena:**

Ermuko alkate izan zen aita. Urak ekarri zituen herrira. Boikota egin nahi izan zioten terreno kontuengatik. Eibarko herriak lagundu zion. Banda nola etorri zen. Asko maite zuen Eibar.

**21. Errepublikako lehen udal hauteskundeak**

- **Erref:** ERM-029/030

- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 01:06:20. **Bukatu:** 01:09:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » Gerra aurea » 1931-1936: II. Errepublika

**Laburpena:**

Sei botogatik irabazi zituzten nazionalistek udal hauteskundeak. Hautestontziak zaintzen egon behar izan zuten piketeek. Egun horretako gorabeherak.

## 22. Frankisten manifestazioetara, behartuta

- **Erref:** ERM-029/033
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 01:14:06. **Bukatu:** 01:16:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

**Laburpena:**

Olañetari buruzko komentarioak. Haren jarraitzaileak jende eskasa. Frankistek hiriburu bat hartzen zutenean, manifestazioa antolatzen zuten eta denak joatera behartuta zeuden, aita ere bai. Saihesten ahalegintzen ziren arren, joan egin behar. Lur jota etxeratzen zen.

## 23. Ama, emakume zoragarria

- **Erref:** ERM-029/035
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 01:19:16. **Bukatu:** 01:22:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

**Laburpena:**

Ama tenple handikoa eta argia zen. Sekula berba txar bat ez elkarri. Oso barregarria zen aita, pailazokeriak egiten zizkion amari. Berak zorte handia izan du, etxeko txikia izan delako. Etxean ikusten duzuna ikasten duzu, ez esaten dutena.

## 24. Anaiari pilotaria izateko ideia uxatzeko, aitaren "trikimailuak"

- **Erref:** ERM-029/037
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 01:25:28. **Bukatu:** 01:26:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Anaiak pilotari izan nahi zuen, baina aitak ez zion utzi nahi, eta aitak "kokoarena" egin zion gau batez beldurra sartu nahirik, baina semeak igarri. Barreak.

**Ahotsak.eus**-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-26

**CC-by-sa | Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com